

Nd.

428. Nefndarálit

[130. mál]

um frv. til l. um ráðgjöf og fræðslu varðandi kynlíf og barneignir og um fóstureyðingar og ófrjósemisaðgerðir.

Frá minni hl. heilbrigðis- og trygginganefndar.

Ég tel rétt að skila séráliti um frumvarp til laga um ráðgjöf og fræðslu varðandi kynlíf og barneignir og um fóstureyðingar og ófrjósemisaðgerðir, enda þótt ég sé sammála meginefni þess og muni greiða því atkvæði ásamt breytingartillögum nefndarinnar, ef sértillögur mínar ná ekki fram að ganga.

Meginefni frumvarpsins felst að mínu mati í I. kafla þess sem fjallar um ráðgjöf og fræðslu um kynlíf og barneignir. Sá kafla hefur almennt gildi. Hann gerir yfirvöldum skylt að veita fræðslu um kynlíf og siðfræði kynlífsins í skólum landsins og aðra ráðgjöf sem allir eigi kost á um þessi mikilvægu svið mannlífs lífs. Um kynlíf, getnaðarvarnir og barneignir hefur til skamms tíma verið fjallað sem feimnismál í furðurikum mæli, og unglingar hafa oft ekki átt kost á annarri fræðslu en þeirri sem þeir hafa sapað hjá jafnöldrum sínum, oft undir annarlegu tilfinningalegu fargi, eða í svokölluðum klámritum sem fjárplógsmenn gefa út í skjóli þessara óeðlilegu viðhorfa. Traust þekking á kynlífi og siðfræði kynlífs er að mínu mati ein af forsendum þess að fólk geti lifað heilbrigðu og eðlilegu lífi, og því eru ákvæði I. kafla frumvarpsins afar mikilvæg.

Þar sem fyrsti kaflinn hefur almennt gildi fjalla síðari kaflarnir um undantekningar sem eru sjaldgæfar, annars vegar fóstureyðingar, hins vegar ófrjósemis- aðgerðir og ákvæði sem tengd eru slíkum aðgerðum. Í nefndinni tókst ekki samkomulag um það hver eigi að hafa ákvörðunarvald um fóstureyðingu, en þar tel ég vera um slíkt siðferðilegt grundvallaratriði að ræða að ekki verði hjá því komist að ég geri grein fyrir ágreiningi mínum við aðra nefndarmenn.

Stjórnarfrumvarp um þessi efni var upphaflega flutt á 94. löggjafarþingi. Þar var m. a. að finna svo hljóðandi ákvæði um fóstureyðingar:

„Fóstureyðing er heimil:

1. að ósk konu, sem búsett er hér á landi eða hefur íslenskan ríkisborgararétt, ef aðgerðin er framkvæmd fyrir lok 12. viku meðgöngutímans og ef engar læknisfræðilegar ástæður mæla móti aðgerð. Skilyrði er, að konan hafi verið frædd um áhættu samfara aðgerð og hafi hlotið fræðslu um, hvaða félagsleg aðstoð stendur til boða í þjóðfélaginu fyrir þungaða konu og við barnsburð.“

Þetta ákvæði um ákvörðunarrétt konu er gersamlega fellt niður í þeirri nýju gerð frumvarpsins sem nú liggur fyrir þingi. Þess í stað hefur ákvæðum kaflans verið breytt þannig að þau eru í raun svipuð og ákvæði gildandi laga eins og þau hafa verið framkvæmd síðustu árin. Raunar má færa rök að því að ákvæði nýja frumvarpsins séu lakari en reglur gildandi laga; að minnsta kosti komst Tómas Helgason prófessor svo að orði í viðtali við nefndina að hann vildi heldur húa við núgildandi lög um skeið en ákvæði frumvarpsins, að því er fóstureyðingar varðar.

Því hefur verið haldið fram að sá kafla, sem áðan var vitnað til, feli í sér „frjálsar fóstureyðingar“. Sú er ekki raunin. Ákvörðunarréttur konunnar er bundinn ströngum skilyrðum:

1. Lengd meðgöngutíma verður að vera innan við 12 vikur.
2. Engar læknisfræðilegar ástæður mega mæla gegn aðgerð.
3. Konan verður að ræða vandamál sín við sérfróða aðila.

Hér er um að ræða strangari skilyrði en í sumum nágrannalöndum okkar, t. a. m. Danmörku.

Það er ekki fyrr en að þessum skilyrðum uppfylltum sem til ákvörðunar kemur. Í fyrra frumvarpinu var lagt til að ákvörðunarvaldið yrði í höndum konunnar innan þessara þröngu marka, en í því frumvarpi, sem nú liggur fyrir, er lagt til að konan hafi ekkert ákvörðunarvald, heldur séu hinar örlagaríkustu ákvarðanir, sem varða líf hennar og framtíð, teknar af embættismönnum og sérfræðingum á tilteknum þröngum sviðum.

Allir hljóta að vera sammála um, að fóstureyðing er neyðarúrræði, og ekki síst þeir sem sjálfir verða að glíma við þá örlagaríku ákvörðun. Slík aðgerð hlýtur að verða mjög nærgöngul við tilfinningar, skaphöfn og samvisku hverrar konu; hún er vandamál af því tagi sem enginn getur skorið úr nema einstaklingurinn sjálfur; hún er í hópi þeirra persónubundnu viðfangsefna sem flestir einstaklingar verða að glíma við einhvern tíma á lífsleiðinni og eru hluti af þeirri vegsemd

og þeim vanda að vera maður. Þess vegna á vald til ákvörðunar um fóstureyðingu enga siðferðilega stoð nema hjá konunni sjálfri. Því er stundum haldið fram í áróðri að ákvörðunarvald konu feli í sér siðferðilegt undanhald og aukna lausung. Þessu er öfugt farið. Um leið og konu er tryggður sá réttur sem henni ber er lögð á hana hliðstæð siðferðileg ábyrgð. Hitt er siðferðilegur flótti ef kona getur gert „kerfið“ ábyrgt fyrir persónubundinni ákvörðun af þessu tagi, og einstaklingar sem telja sig til þess bæra að taka slíkar ákvarðanir fyrir aðra hafa mjög brenglaðar hugmyndir um það hvað í siðgæði felst.

Af þessum ástæðum og mörgum öðrum flyt ég á sérstöku þingskjali breytingartillögur þess efnis að ákvæðunum um ákvörðunarvald konu verði breytt í upphaflega gerð. Jafnframt vil ég vara alvarlega við því að samþykkja lagaákvæði sem ganga í berhöggi við sjónarmið sívaxandi hluta þjóðarinnar og verða orðin gersamlega úrelt eftir skamma hríð.

Höfundar upphaflega frv. voru Pétur H. J. Jakobsson prófessor, Guðrún Erlendsdóttir hæstaréttarlögmaður, Tómas Helgason prófessor og Vilborg Harðardóttir blaðamaður, en starfsmaður nefndarinnar var Svava Stefánsdóttir félagsráðgjafi. Þessi starfshópur vann verk sitt af óvenjulegri gerhygli að mínu mati, en hann hefur að undanfögnu sætt ómaklegu og lítt rökstuddu aðkasti. Heilbrigðis- og trygginganefnd neðri deildar óskaði eftir umsögn þessa starfshóps um hina nýju gerð frumvarpsins og gagnrýni þá sem fram hefur komið, og fylgir sú umsögn þessu nefndaráliti sem fylgiskjal I. Einnig birtist sem fylgiskjal II ályktun frá Kvenréttindafélagi Íslands.

Alþingi, 10. apríl 1975.

Magnús Kjartansson.

Fylgiskjal I.

2. apríl 1975.

Um frumvarp til laga um ráðgjöf og fræðslu varðandi kynlíf og barneignir og um fóstureyðingar og ófrjósemisaðgerðir.

Heilbrigðis- og trygginganefnd Alþingis hefur sent okkur greinargerð landlæknis um fóstureyðingar og ófrjósemisaðgerðir (frumvarp), dags. 5. mars 1975, til þess að við getum gert athugasemdir við gagnrýni hans á nefndaráliti okkar, greinargerð og frumvarpi til nýrra laga um þetta efni, sem gefið var út sem rit heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytis 4/1973.

Að gefnu þessu tilefni viljum við undirrituð, sem ásamt Pétri heitnum Jakobsyni prófessor sömdum frumvarp til laga um fóstureyðingar og ófrjósemisaðgerðir, er birtist með nefndaráliti í riti heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytisins nr. 4/1973, taka fram eftirfarandi varðandi endurskoðun frumvarpsins og núverandi mynd þess:

I. kafli, 1. gr.

Við teljum óþarfa að taka sérstaklega fram, að landlæknir hafi á höndum yfirumsjón með framkvæmd og uppbyggingu ráðgjafar og fræðslu varðandi kynlíf og barneignir. Það leiðir af sjálfu sér, þar sem hann hefur yfirumsjón með þeim heilbrigðisstofnunum, sem gert er ráð fyrir að veiti ráðgjöf og þjónustu af þessu tagi, sbr. 3. gr.

I. kafli, 7. gr.

Til að taka af allan vafa álitum við heppilegt, að 7. grein orðist á þessa leið: „Fræðsluyfirvöld skulu veita fræðslu um kynlíf og siðfræði kynlífsins á skyldunámsstigi í skólum landsins. Einnig skal veita fræðslu á öðrum námsstigum.“ En málsgreinin „Skólalæknir“ o. s. frv. falli niður.

Teljum við, að þannig sé það ákveðið tilgreint hver beri ábyrgð á fræðslu í skólum og að eðlilegast sé, að þessi fræðsla fari fram í tengslum við annað almennt námsefni. Að öðrum kosti teljum við hættu á, að kynferðismál haldi áfram að vera meðhöndluð sem sérstök feimnismál, eins og verið hefur.

II. kafli, 9. gr.

Við eru enn þeirrar skoðunar, að 9. gr. 1. tl. frumvarpsins frá 1973 eigi fullan rétt á sér, og leggjum áherslu á, að þar er ekki um algerlega „frjálsar“ fóstureyðingar að ræða. Ákveðin skilyrði eru sett, þ.e. um lengd meðgöngutíma, að engar læknisfræðilegar ástæður mæli móti aðgerð og að konan hafi verið frædd um áhættu samfara aðgerð og um hvaða félagsleg aðstoð henni stendur til boða ef hún gengur með barn og fæðir það.

Gert er ráð fyrir, að konan hafi samráð við lækni og félagsráðgjafa þótt endanleg ákvörðun liggi hjá henni sjálfri. Konan þarf að geta rætt við þessa aðila um vandamál sitt og allar aðstæður sem áhrif hafa á ákvörðunartöku og þarfnast í flestum tilvikum fræðslu, leiðbeininga og stuðnings í þeim erfiðu kringumstæðum sem fyrir hendi eru, þegar sótt er um fóstureyðingu. Hins vegar er óeðlilegt, að ekki sé tekið fullt tillit til eigin mats á aðstæðum og afstöðu konu, sem herra skal endanlega ábyrgð á þeirri ákvörðun sem tekin verður, á hvorn veginn sem er, og taka afleiðingum hennar.

Það eru sjálf sögð mannréttindi konu að fá að ráða því sjálf, hvort hún fæðir og elur upp barn, en ýmsar ástæður geta legið til þess, að sú ákvörðun sé tekin eftir þungun, t. d. þegar getnaðarvarnir bregðast eða aðstæður breytast. Ekki eru það siður mannréttindi barns að fæðast velkomið og alast upp við sómasamleg skilyrði.

Fóstureyðing er neyðarúrræði, en að sjálf sögðu hlýtur alltaf að vera matsatriði hvað er neyð, á sama hátt og það yrði túlkunaratriði ákvörðunaraðila skv. núverandi frumvarpi, hversu þungt hinar mismunandi félagslegu ástæður eiga að veða. Það, sem einum er óbærilegt, kann að vera þolanlegt öðrum, en það hlýtur alltaf að vera mat, sem hver og einn verður að gera upp við sig sjálfur og enginn annar getur dæmt um — hversu sérmenntaður sem hann er.

Við teljum því, að 9. grein frumvarpsins ætti að haldast óbreytt frá upphaflegri gerð og í samræmi við það einnig aðrar greinar II. kafla.

II. kafli, 13. gr.

Í 13. gr. núv. frumvarps er kveðið á um, að hafi konu verið synjað um aðgerð í einu sjúkrahúsi, sé ekki heimilt að framkvæma aðgerðina á öðru sjúkrahúsi nema leyfi eftirlitsnefndar skv. 28. gr. komi til.

Þetta ákvæði teljum við mjög varhugavert, þar sem augljóst er, að slíkt neitunarvald einstaks sjúkrahúss eða starfsfólks þess getur tafið framkvæmd aðgerðar úr hófi og konur verið misrétti beittar t. d. vegna búsetu.

IV. kafli, 26. gr.

Vegna þess, sem fram hefur komið í bréfi landlæknis og í fréttatilkynningu stjórnar Læknafélags Íslands, teljum við nauðsynlegt, að bætt verði inn í 26. grein núverandi frumvarps á eftir orðunum „heilbrigðisyfirvöldum ber að hafa eftirlit

með framkvæmd laganna“ . . . svo hljóðandi setningu: „og sjá um, að á sjúkrahúsum ríkisins sé hægt að framkvæma þær aðgerðir sem lögin gera ráð fyrir. Stuðla ber að samræmi“ o. s. frv.

Athugasemdir við bréf landlæknis frá 5. mars 1975.

Fullyrðingar landlæknisins, sem fram, koma í þessu skrifu, þykja okkur lítt sæmandi einum æðsta embættismanni heilbrigðismála landsins. Ásökun hans um, að rit okkar sé ekki unnið af vandvirkni, teljum við grófa móðgun við nefndarmenn, sérstaklega formanninn og starfsmann nefndarinnar. Að baki nefndarálitinu liggur geysileg vinna við gagnaöflun og eftirrannsókn á hópi kvenna, sem framkvæmd var fóstureyðing hjá á Fæðingadeild Landspítalans, á árunum 1966 og 1967. Fullyrðing landlæknis um, að auðvelt hefði verið að skrifa læknum landsins og kanna afdrif kvenna er hafði verið synjað um fóstureyðingu, sýnir að okkar dómi furðulegan ókunnugleik hans á afgreiðslu umsókna um fóstureyðingar og þeim örðugleikum sem eru því samfara að afla upplýsinga frá læknum um ótiltekinn hóp fólks.

Við reyndum að vanda til nefndarálitsins eins og okkur framast var unnt og þykir að sjálfsgöðu leitt að geta ekki fullnægt „ströngum kröfum“ landlæknisins um vandvirkni. Þess má þó geta, að verulegum örðugleikum var bundið að vinna úr gögnum, sem geymd voru hjá embætti hans, þar eð öll gögn, sem málin varða, voru ekki einu sinni geymd á einum stað, þannig að þau væru aðgengileg. Varð það m. a. til þess, að ekki voru birtar í ritinu fullar upplýsingar um endalok tilraunar til ólöglegar fóstureyðingar, sem fyrrv. landlæknir vikur að í bréfi sínu frá 3. okt. 1973. Viljum við í því sambandi vísa ásökun núverandi landlæknis um að réttu máli sé hallað til föðurhúsanna.

Ásökun landlæknis um rangfærslu á tölum hefur þegar verið svarað í bréfi frá 30. jan. 1974, undirrituðu af formanni okkar nefndar, Péttri heitnum prófessor Jakobssyni, og bornar fram þær leiðréttingar á tölum, sem við töldum ástæðu til. Tilraunir landlæknis til að réttlæta synjun á 12 umsóknum vegna rauðra hunda á árinu 1964 eru næsta óþarfar. Ekki fólst af okkar hálfu nein ásökun í birtingu upplýsinga um þessar synjanir. Aðeins var verið að kynna staðreyndir. Ekki verður þó hjá komist að minna á, að þekking á fósturskemmdum vegna rauðra hunda var þegar fyrir hendi fyrir árið 1960 og ekki ástæða til að skoða töflu á bls. 72 í nefndaráliti okkar í neinu sérstöku ljósi þess vegna. Landlæknir vill einnig benda leikmönnum á, að „alls ekki“ er talin hætta á fósturskemmdum ef smit verður eftir 12. viku meðgöngutímans. Hins vegar bendir landlæknir réttlæga á síðar í skrifu sínu, að mat á tímalengd meðgöngutíma feli í sér a. m. k. hálfmánaðar skekkju. Skiptir þá ekki miklu máli þó hann telji, að alls ekki sé hætta á fósturskemmdum eftir 12. viku meðgöngutíma, ef ekki er hægt að ákvarða meðgöngutímann nákvæmlega. Í þessu sambandi minnst hann og á, að á árunum 1966 til 1970 hafi nefnd sú, sem landlækni er til aðstoðar um afgreiðslu á umsóknum um fóstureyðingar og vananir, aðeins synjað 6 umsóknum af 79. Ekki hefur okkur tekist að átta okkur á hvernig þessi umsókna fjöldi er fundinn, en vera má, að þar sé um að kenna óvandvirkni okkar. Rétt er og að minna á, að synjunum umsókna um fóstureyðingu í Danmörku og Svíþjóð verður á engan hátt líkt við synjanafjölda hér, þar eð umsóknir þar eru hlutfallslega fleiri en hér á landi.

Ábending landlæknis um, að okkur hafi borið að kanna afdrif barna þeirra kvenna, sem synjað var um fóstureyðingu vegna rauðra hunda, er út í hött. Nægir aðeins í því sambandi að minna á málaferli og blaðaskrif, sem orðið hafa nýlega í sambandi við eitt slíkt tilfelli, svo og innlendar og erlendar rannsóknir um áhrif rauðra hunda á fóstur.

Landlæknir getur um, að erfitt sé að dæma ákvörðunartökur manna allt að 8 ár aftur í tímann. Það er rétt, enda er aðeins skýrt frá þeim í nefndaráliti okkar. Lengd meðgöngutíma skiptir ekki máli í þessu sambandi, nema því aðeins að hún hafi verið talin fram sem ástæða til synjunar.

Þá vikur landlæknir að fóstureyðingarlögum í nágrannalöndum og gagnrýnir yfirlit, sem fylgir nefndaráliti okkar. Þetta yfirlit er byggt á skýrslum Alþjóðasamtaka um fjölskylduáætlanir. Yfirlitið skýrist nægjanlega með því að lesa það sem á undan er skrifað og landlæknir telur, að sé ekki í samræmi við það. Hann bendir réttilega á, að fóstureyðingarlög í Evrópu og N-Ameríku hafi yfirléitt orðið frjálslægri að gerð og í framkvæmd á undanförunum árum, en þó með undantekningum, þ. e. í Búlgaríu, Póllandi og Rúmeníu. Rétt er að bæta við í þessu sambandi að löggjöf nágrannalöndanna hefur um allnokkurt skeið verið mun frjálslægri en okkar, a. m. k. í framkvæmd, og gengur nú jafnvel enn lengra í frjálslæðis átt en við gerðum tillögur um í frumvarpi okkar. Landlæknir telur, að fóstureyðingum hafi yfirléitt fjölgað stórlega við tilkomu frjálslægri löggjafar. Hið rétta er, að löglegum fóstureyðingum hefur yfirléitt fjölgað við tilkomu frjálslægri löggjafar, sums staðar verulega, en annars staðar tiltölulega lítið. Landlæknir segir líka, að sér sýnist aðalhvati frjálstrar löggjafar, t. d. í Austur-Evrópu og Bandaríkjunum, hafi verið mikill fjöldi ólöglegra fóstureyðinga. Þetta hefur verið tekið inn í röksemdafræsluna, en líklega má sín ekki minna almennt viðhorf til mannréttinda, svo sem segir í dómi Hæstaréttar Bandaríkja N-Ameríku, sem landlæknir vitnar í ofar á sömu síðu í skrifi sínu.

Landlæknir ræðir um hættur við fóstureyðingar. Rétt er að vekja athvagi á, að þeim eru gerð miklum mun ítarlegri skil í nefndaráliti okkar á bls. 177—194. Í þessu sambandi segir landlæknir: „Þrátt fyrir löggjöf um frjálslar fóstureyðingar er ekki við því að búast að þessar eftirverkanir minnki eða hverfi fyrir en „fordómar“ gegn aðgerðinni hverfa í þjóðfélagi. Fyrir en sú breyting hefur átt sér stað er vart hægt að tala um að konan öðlist frjálst val.“ Rétt er að benda á, að hér skapast vitahringur, sem ekki verður lagfærður með frjálslægri löggjöf, sem tekur tillit til sjálfsagðra mannréttinda konunnar.

Landlæknir vikur nokkrum sinnum að ólöglegum fóstureyðingum á Íslandi og telur á bls. 6, að þær séu allar götur miög sjaldgæfar, á bls. 9 segir hann: „mér er ekki kunnugt um að slíkar aðgerðir fari fram á Íslandi nú, enda er auðvelt að fylgjast með því“ (sic). Og loks á bls. 11: „ólöglegar fóstureyðingar eru ekki framkvæmdar hér á landi, svo vitað sé“. Ekki kunnum við heldur að tilfæra dæmi um ólöglegar fóstureyðingar hér á landi önnur en það sem um er getið í nefndaráliti okkar og í bréfi fyrirverandi landlæknis. Hins vegar er vitað, að verulegur hópur kvenna hefur farið til Englands og fengið þar framkvæmda fóstureyðingu. Var þess getið í dagblaði nýlega, að upplýsingar hefðu fengist þaðan um 115 konur sem þangað hefðu farið s. l. 5 ár og fengið framkvæmda slíka aðgerð.

Í almennri umræðu um áhrif frjálslægri löggjafar um fóstureyðingar vikur landlæknir að því, að í Svíþjóð hafi minnkað notkun getnaðarvarna eftir að fóstureyðingar voru gerðar frjálslari. Í því sambandi má benda á, að honum láist að geta um, að samtímis hefur mjög verið klifað á óæskilegum áhrifum getnaðarvarnalyfja. Sá áróður hefur kannske ekki síður orðið til þess að draga úr notkun þeirra. Almennt má segja, að ólíklegt sé, að til lengdar muni konur frekar grípa til fóstureyðinga en getnaðarvarna og stappar nærri móðgun við upplýstar konur, eins og þær er búa á Íslandi að gera ráð fyrir slíku.

Um almennar reglur varðandi læknisaðgerðir geta flestir verið sammála, þ. e. að tilgangur læknisaðgerða sé að lækna og lina þjáningar og hindra þær að svo miklu leyti sem unnt er. Einmitt þetta er haft í huga þegar við leggjum til, að það sé fyrst og fremst konunnar að ákvarða hvort hún bindi enda á meðgöngu strax í upphafi eða fæði barn.

Vegna vandlætingarinnar í bréfi landlæknis verður ekki hjá því komist að vekja athygli á, að upplýsing hans (á bls. 11) um, að tæplega 2% umsókna til nefndar er fjallar um fóstureyðingar hafi verið synjað, er litils virði. Á grundvelli hennar verður ekkert sagt með vissu um, að konur muni „ekki ganga bónleiðar til búðar ef þær óska eftir fóstureyðingu“, ef það frumvarp sem nú liggur fyrir nær fram að ganga. Til þess að upplýsing sem þessi komi að gagni verður að segja hve umsóknir, sem nefndinni hárust, voru margar. Enn fremur verður að benda á, að sá umsóknafjöldi takmarkast af gildandi lögum, en ekki af óskum eða félagslegum þörfum kvenna til að binda endi á meðgöngu með fóstureyðingu.

Rétt er enn einu sinni að vekja athygli á því, að í lagafrumvarpi því, er við sömdum, er ekki gert ráð fyrir að neinn læknir eða annar heilbrigðisstarfsmaður verði þvingaður til að gera neitt það er hann telur sig samvisku sinnar vegna ekki getað aðhafst. Jafnframt er nauðsynlegt að vekja athygli á því, að eigi ákvæði frumvarps okkar ekki að verða pappírsgagn eitt verði ríkið að sjálfsgöðu að sjá fyrir möguleika á framkvæmd laganna.

Landlæknir lýkur skrifu sínu með því að segja, að verði fóstureyðingar að heiðni konu lögboðnar í flestum nágrannalöndum og jafnframt komi í ljós, að framkvæmd þess frumvarps, sem hér um ræðir, hafi í för með sér misrétti, sé líklegt að við verðum að endurskoða lögin og breyta þeim, því að við getum ekki haft í gildi lög, sem í framkvæmd eru að verulegu leyti frábrugðin lögum nágrannalanda. Þær forsendur sem hér eru settar fram eru þegar fyrir hendi, lög í nágrannalöndunum og framkvæmd þeirra eru þannig, að nauðsynlegt er að semja lög hér í samræmi við frumvarp okkar. Þegar er ljóst misréttið sem það frumvarp, sem nú liggur fyrir, mun hafa í för með sér.

Með mikilli virðingu,

Guðrún Erlendsdóttir
hæstaréttarlögmaður

Tómas Helgason
prófessor, dr. med.

Vilborg Harðardóttir
blaðamaður

Svava Stefánsdóttir
félagsráðgjafi
ritari nefndarinnar

Heilbrigðis- og trygginganefnd
neðri deildar Alþingis
Reykjavík.

Fylgiskjal II.

Stjórn Kvenréttindafélags Íslands telur ástæðu til þess að gera athugasemd við það, að nefnd, sem skipuð var af heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra til þess að undirbúa endurframlagningu frumvarps til laga um ráðgjöf og fræðslu varðandi kynlíf og barneignir og um fóstureyðingar og ófrjósemisaðgerðir, skuli eingöngu hafa verið skipuð körlum. Telur K.R.F.Í. það skilyrðislausu kröfu, að konur séu ekki sniðgengar við nefndaskipanir, og þó sérstaklega þegar um er að ræða mál, sem snertir konur jafnmikið og það viðkvæma vandamál, sem hér um ræðir.

Stjórn K.R.F.Í. telur, að I. kafla frumvarpsins, sem í meginatriðum er samhljóða í háðum útgáfum frumvarpsins, sé til mikilla bóta. Stjórnin telur brýna þörf fyrir þá ráðgjöf og fræðslu, sem þar er gert ráð fyrir, og telur, að leggja beri ríka áherslu á, að sem allra fyrst verði komið á slíkri fræðslu- og ráðgjafabjónustu um allt land, í sambandi við heilsugæslustöðvar, hjá einstaklingum, og leggur stjórn K.R.F.Í. mikla áherslu á kynfræðslu í skólum landsins.

Varðandi II. kafla frumvarpsins telur stjórnin, að fóstureyðing sé neyðarúr-
ræði, sem eingöngu skuli grípa til, þegar heilsufar konu eða félagslegar aðstæður
mæla eindregið gegn því, að meðgöngu sé haldið áfram.

Að því er varðar mat á því, hvort þungi skuli hindraður vegna félagslegra
aðstæðna, „áður en fóstrið hefur náð lífvænlegum þroska“, telur meiri hluti stjórnar-
innar, að venjuleg kona sé þess umkomin að taka sjálf endanlega ákvörðun, eftir
að hún hefur hlotið allar þær upplýsingar, sem gert er ráð fyrir í frumvarpinu.
Meiri hluti stjórnarinnar telur ekki ástæðu til þess að óttast, að ábyrgðartilfinn-
ingu kvenna sé svo ábótavant, að heimild þessi verði misnotuð, og bendir á þá
staðreynd, að hverri manneskju er ætlað að taka örlagaríkar ákvarðanir í lífinu
og bera ábyrgð á sjálfri sér og börnum sínum.

Meiri hluti stjórnar K.R.F.Í. telur varhugavert að leggja slíkt mat í hendur
dómkvaddra sérfræðinga, sem væru þess vart betur umkomnir að meta viðkvæm
og óljós félagsleg vandamál en konan sjálf. Aftur á móti gæti bið á ákvörðun
nefndarinnar orðið til þess, að mál yrði tafið of lengi, og þar með valdið örlaga-
ríku og óbætanlegu tjóni, sem því miður eru dæmi til.

Verði frumvarp þetta að lögum, telur stjórn K.R.F.Í. nauðsynlegt að þau séu
endurskoðuð innan 3 ára.

Reykjavík, 25. jan. 1975.

F. h. stjórnar Kvenréttindafélags Íslands

Guðný Helgadóttir, formaður.

TIL ALÞINGIS

c/o Ellert B. Schram, alþingismaður.